

Komentari Glavnog zamjenika Visokog predstavnika Donalda Haysa tijekom njegova posjeta “Kana” tekstilnoj kompaniji

Dame i gospodo,

Ova zemlja sada mora poduzeti žurne korake da osigura povećanje broja radnih mjesta i ekonomski rast. To ne mogu učiniti vlasti same, svako – međunarodna zajednica, načelnici općina i sami građani moraju uraditi svoj dio posla. Ali mi je jasno da se to može učiniti jer već postoje područja ekonomskog prosperiteta koja se razvijaju širom zemlje a u kojima stanovništvo, njihovi predstavnici u vlastima i gospodarstvenici uspješno rade zajedno. To je razlog zašto sam odlučio obratiti vam se ovdje u ovoj tvornici jer Kana predstavlja upravo tu vrstu poduzeća koje može pomoći da se ova zemlja izvuče iz ekonomske stagnacije.

- Poduzeće je utemeljeno na osnovnim znanjima i sposobnostima
- Poduzeće je počelo s malim iznosom novca posuđenog na privatnoj osnovi.
- Ovo poduzeće je uočilo i odgovorilo potrebama koje postoje na tržištu BiH i u inozemstvu
- Počelo je skromno s pet uposlenih osoba. Danas ima 21 uposlenika
- Postoje planovi za širenjem i otvaranjem novih radnih mjesta.

Poduzeće ima pozitivnu poslovnu suradnju s Općinom Ilidža. Postoje i druge općine širom zemlje koje isto tako pozitivno reaguju na gospodarski rast i razvoj malih i srednjih poduzeća.

Nedavno sam bio u posjetu Gradačcu

- Godišnja ulaganja u tom gradu dostižu iznos od 15.000.000 KM;
- Izgrađen je novi sustav snabdijevanja pitkom vodom;
- Asfaltirano je 50 km puteva u ovoj općini;
- Postavljena nova ulična rasvjeta;
- Od 1999. godine utemeljen je Poslovni inkubator u prostorijama razrušene srednje škole – 20 poduzeća koristi ovaj prostor; postoje uspješni primjeri poput tvornice obuča "Thema" koja je u Inkubator došla sa samo 4 uposlenika, a nedavno se preselila u vlastite prostorije sa 175 uposlenih osoba.
- Postignuti uspjesi nisu rezultat velike međunarodne intervencije već velikim dijelom lokalne samoinicijative.

Što je to što nama nude općine poput Ilidže i Gradačca? Što je to što nam govore iskustva poduzeća poput Kane i Theme?

Jednostavno: kada tijela vlasti uspješno rade zajedno s poduzećima koja su u začetku ova poduzeća mogu i hoće pružiti uvjete za zaposlenje.

Ekonomске reforme se upravo tiču toga – da uloga vlasti više nije da otvaraju radna mjesta. Umjesto toga one moraju dati potporu privatnom sektoru u stvaranju pravog ambijenta za povećanje broja radnih mjesta.

Stvarna zaposlenja moraju biti stvorena u konkurentnom poslovnom okruženju a ne da ih stvore tijela vlasti.

Ozbiljne ekonomske reforme znače stvaran i pozitivan partnerski odnos između zajednice, vlasti i gospodarstvenika ove zemlje u mnogome nalik onome koji su već izgradile općine koje gledaju u budućnost.

Ali mi ne počinjemo od samog početka. Svi smo se već suglasili oko toga što se treba uraditi. Program Posao i Pravda, koji su

prihvatile sve političke stranke u ovoj zemlji, navodi srednjoročne zakonske prioritete koje treba provesti ako želimo riješiti ključne probleme korupcije, bezakonja i neuposlenosti.

Prošle godine su vlasti Bosne i Hercegovine na Mrakovici izradili Plan aktivnosti- koji su obećale sprovesti do kraja ožujka – a također su se i suglasile oko Razvojne strategije srednjoročnog modela ekonomskog razvoja.

Pored ovih opsežnih ekonomskih strategija građani ove zemlje su prihvatili i Buldožer inicijativu. Ona je utemeljena na jednostavnoj osnovi. Ako želite popraviti situaciju u gospodarstvu, upitajte ljude koji upravljaju poduzećima, ljude koji ispunjavaju obveze oko isplate plaća, koji su proveli životni vijek čineći svoje klijente zadovoljnim -ljude poput Narcisa Kavazovića i Esada Hamzića, direktora Kane, koji sjede ovdje sa mnom sada.

Gospodarstvenici su se svom kreativnom energijom odazvali fazama I i II Buldožera i stvorili uspješan dijalog između ministara i zakonodavaca. To je proces koji se mora nastaviti i proširiti.

Prioritete o kojima ovdje jutros govorim nije samo izradila međunarodna zajednica nego su oni prije nastali kao proizvod procesa reformi koji su već pokrenuti u ovoj zemlji. To je proces koji će snažnije krenuti ako ga vlasti i građani prihvate, a sigurno će propasti ako to oni ne učine.

Želio bih da vam mogu sa sigurnošću reći da će zaista i doći do ovih promjena, ali ja to ne mogu. Na vama je da ostvarite te promjene – to je u vašim rukama. Ali vam mogu reći da opcija da ne učinite promjene nije prihvatljiva. Ove mjere se moraju sprovesti, ovi zakoni se moraju usvojiti jer vaša budućnost ovisi o tome.

Ako vlasti u ovoj zemlji žele pokazati da su ozbiljni u namjerama da stvore uvjete za nova radna mjesta i veći

prosperitet trebaju se pozabaviti ozbiljnom strukturalnom reformom s kojom su se suočile i druge zemlje u tranziciji. Konkretno i brzo to znači:

1. Sprovesti reformu indirektnog oporezivanja

To znači objavljivanje Zakona o Upravi za indirektno oporezivanje u Službenom glasniku – koliko sam ja upoznat Zakon bi trebao biti danas poslan u Službeni glasnik – možda bi neki od vas željeli to provjeriti i uvjeriti se da je to i učinjeno. Čim Zakon bude objavljen vlasti mogu prijeći na stvarni posao ujedinjenja Carinskih uprava i uvođenje PDV-a – dva događaja koja će jednostavnijim i pravičnijim učiniti poslovanje u ovoj zemlji. Tek tada oni mogu na odgovarajući način koristiti porezni sustav da bi stimulirali rast gospodarstva.

2. Uspostaviti jedinstven sustav registiranja poduzeća

Registiranje poduzeća u BiH je skup i dugotrajan proces u kojem postoje brojne birokratske prepreke. Kada netko dođe u BiH i želi otvoriti poduzeće, nova radna mjesta i udahnuti život u aktivnosti lokalne zajednice – olakšavamo li mu situaciju? Ne, ne olakšamo, nego otežamo. To je neobjašnjivo. Međutim, istovremeno i dalje se ne provjerava sve veći broj fantomskih poduzeća. Koga treba kriviti za ovakvu situaciju?

Tijela vlasti BiH trebaju usvojiti okvirni zakon o registriranju poduzeća. Ovaj zakon će uskoro biti upućen Vijeću ministara BiH. Vijeće ga odmah treba razmotriti i uputiti Parlamentu na usvajanje. Kada zakon bude usvojen strani i domaći ulagači moći će jednostavnije i brže osnivati poduzeća i otvarati nova radna mjesta. Postoji li bilo koji opravdani razlog zbog kojeg bi vaši političari trebali i dalje zadržavati usvajanje ovog zakona?

3. Izraditi jedinstvenu, sveobuhvatnu trgovinsku politiku kojom se promovira izvoz i provesti je u praksi

Uz reformu sustava indirektnog oporezivanja, tijela vlasti sada moraju nastaviti sa procesom reforme pravosuđa i liberalizirati sektor telekomunikacija i električne energije. Obratite pozornost da sam rekao “liberalizirati”, a ne “privatizirati”. Ovdje govorimo o pružanju telefonskih usluga i usluga snabdijevanja električnom energijom uz konkurentne cijene, da bi domaći potrošači u BiH plaćali odgovarajuće cijene ovih usluga i kako bi pokazali međunarodnim ulagačima da je Bosna i Hercegovina zemlja s transparentnim i efikasnim poslovnim okruženjem. Do donošenja bilo kakve odluke o privatizaciji predstoji još nekoliko godina, a na kraju će o tome odlučivati vaši predstavnici u tijelima vlasti.

Potrebno je utvrditi procedure za ispunjavanje europskih standarda (*CE marking*) kako bi se pomoglo poduzećima da dobiju certifikate koji će im omogućiti da svoje proizvode izvoze u Europsku uniju. Europska komisija već radi na pilot projektu koji obuhvaća 10 do 15 poduzeća u BiH. Očekujemo od tijela vlasti da se energično angažiraju na ovom projektu i pruže svoju pomoć da bi veći broj preduzeća iz BiH dobio certifikate za prodaju svojih proizvoda na evropskom tržištu.

4. Uspostaviti i poboljšati rad institucija i pružanje usluga potrebnih za osiguranje potpore poslovanju i promoviranju izvoza

Tijela vlasti moraju uspostaviti djelotvorne i odgovorne jedinstvene statističke službe. One su potrebne ulagačima, poslovnim ljudima, bankarima i vašim tijelima vlasti zbog toga što osnovni statistički podaci imaju ogroman značaj prilikom odlučivanja o ulaganju sredstava u zemlju i otvaranju novih radnih mjesta. Ti podaci su polazna točka za privlačenje stranih ulaganja.

U proračunima tijela vlasti moraju se osigurati razumna sredstva za rad institucija koje promoviraju izvoz kao što su FIPA, Državni ured za veterinarstvo, Zavod za standardizaciju, mjeriteljstvo i intelektualnu svojinu. Ove institucije za

uzvrat moraju početi s pružanjem usluga poslovnom sektoru što može pomoći bh. poduzećima da budu konkurentna na globalnom izvoznom tržištu.

Tijela vlasti također moraju uspostaviti Agenciju za zaštitu ulaganja BiH kako bi se izvoznicima osigurali zajmovi, osiguranje i tehnička pomoć koja im je potrebna da bi pronašli put do unosnih inozemnih tržišta. Tijela vlasti imaju zadaću pružiti im takvu vrstu pomoći jer je upravo to njihov posao za koji ministri primaju plaću.

5. Provedba paketa o unutarnjem dugu

Državna i entitetska tijela vlasti, kao i tijela vlasti Distrikta Brčko, suglasila su se o planu duga. Sada moraju izraditi i sprovesti zakone do mjeseca lipnja, verificirati sva potraživanja i utvrditi aranžmane za isplatu, te izdati obveznice.

6. Radna skupina za privatizaciju treba do svibnja ove godine predložiti konkretna rješenja kojima se ubrzava proces privatizacije

Na ovaj način će biti jednostavnije raspisati natječaje i obaviti privatizaciju strateških poduzeća. Mjere trebaju osigurati i jačanje entitetskih agencija za privatizaciju, njihovu veću efikasnost i veću transparentnost. Nažalost, u procesu privatizacije, kao i obično, iza scene ima previše političkih utjecaja. Ovaj proces mora postati neovisan od svake politike i fokusiran na ekonomsku stvarnost i interese građana – svih građana.

Stručnjaci su mi rekli da BiH još uvijek predstoje teška vremena, prije nego što rezultati reformi postanu očigledni. Međutim, želim vas uvjeriti da je to u potpunosti na vama – brzina kojom će se odvijati reforme ovisi od vas i vaših predstavnika u vladama i parlamentima. Što prije reforme budu provedene prije ćete moći osjetiti i korist koju one nose. Ukoliko oni budu energično djelovali, ukoliko sprovedu ove

mjere kao što su to javno obećali tada će BiH krenuti naprijed ka ekonomskom oporavku.

Ukoliko ne budu djelovali, ukoliko prekrše obećanje zbog toga što nisu odlučni u namjeri da provedu reforme ili zbog stranačkog manevriranja – tada ne možete računati na pozitivne rezultate, a vaša budućnost se dovodi u pitanje. Ne možete si dozvoliti dodatna kašnjenja i morate reći svoje mišljenje, tražiti da se promjene izvrše SADA. Odlaganje ide u prilog samo onima koji imaju koristi od sadašnjeg kaosa i korupcije. One koji ne budu djelovali sada treba promatrati kao osobe koje imaju koristi od postojeće situacije. Pozivam sve vas i svakog pojedinačno da dignete svoj glas i pobrinete se da vas čuju. Reforma nije samo pitanje međunarodne zajednice ili samo tijela vlasti, to je i vaše pitanje.

I na kraju još jedna stvar, vrlo često čujem da u BiH nema dobrih poduzetnika. Ta izjava zapravo znači da nema dovoljno članova političkih stranaka koji su istovremeno i dobri menadžeri. Političke stranke ne bi trebale voditi ekonomiju. Regionalna ekonomska stvarnost i građani ove zemlje utvrdit će parametre za rast stope zapošljavanja, privatni sektor će utvrditi kurs, a tijela vlasti moraju usmjeriti svoje napore na osiguranje odgovarajućeg polovnog okruženja za poduzeća i ne miješati se u njihovo poslovanje. Kada do toga dođe, poduzeća će doživjeti procvat zbog toga što u BiH u svakom slučaju ima dovoljno poslovne ambicije i sposobnosti.

Tijela vlasti moraju uraditi svoj dio posla kako bi poduzetnici poput ovih ovdje danas mogli nastaviti sa svojim radom, s otvaranjem većeg broja radnih mjesta i osiguranjem istinskog ekonomskog oporavka. Međutim, oni to neće uraditi ukoliko vi, građani ove zemlje, ostanete po strani i ne dignete svoj glas. U pitanju je vaša budućnost.

Hvala vam.